

vražd a loupežných vražd jest zde šestkrát větší a počet loupeží 30krát větší než v ostatní Italii, která přec ohledně zločinů a přečinů proti osobě stojí mezi evropskými státy na prvním místě.

Lombroso má velkou zásluhu a to přímo na tom, že k jeho podnětu studována byla blíže osobnost zločincova, kdežto před tím posuzován byl pouze dle svých skutků, nepřímě pak, že byla náležitá pozornost věnována v š e m o k o l n o s t e m v tom ohledu rozhodujícím. Lombroso sám upadl ovšem původně do chyby, že všechny zločince zařazoval do jediné kategorie „zločince rozeného“; teprve v 3. vydání svého známého spisu odlišoval od něho zločince poměry k činu svedeného. Mimo to vytýká se mu — a to právem — že pracoval namnoze povrchně

*) Speciálně prostituce pokládá se za formu stejnocennou se zločinstvím.

a velmi nevhodně; jeho škola, která především v Itálii vznikla, napravila mnohou chybu a snesla ohromný materiál, zvláště pokud se týče vyskytování se odchylných znaků u zločinců a též u normálních, i ohledně posuzování různých druhů zločinců. Tak rozeznává Ferri 5 tříd zločinců: 1. choromyslní, 2. rození, 3. ze zvyku, 4. z vášně a 5. z příležitosti. Lombroso přihlížel hlavně jen k druhé a třetí skupině. H. Kurella, hlavní interpret Lombrosovy teorie v Německu, stahuje tyto druhy ve tři skupiny: 1. menší počet choromyslných aneb zřejmě slabomyslných, kteří částečně vykazují i tělesné odchylky. Skupina ta byla také dávno od právníků uznávána a dle toho jako skupina osob více méně nepřičetných posuzována; přirozeně přichází choromyslný snadno do konfliktu s trestním zákonem, ale jako nepřičetný odevzdává se, kam patří, totiž do ústavů pro choromyslné. — 2. Velký počet osob psychicky a fysicky málo od průměrů se odchylujících, které o k o l n o s t m i a p r í l e ž i t o s t í k č i n u s v e d e n y b y l y, a l e k t e r é z a j i n ý c h o k o l n o s t í b y b y l y z ů s t a l y b e z ů h o n n ý m i a z n i c h ť s e z ř í d k a v y v i n u j í z l o č i n c i z e z v y k u, t v o ř í d r u h o u s k u p i n u. — 3. Velký počet zločinců a mezi nimi většina recidivistů (zločinců ze zvyku) představují třetí skupinu, která svým ostatním chováním a svými tělesnými znaky se prozrazuje jako typicky odchylna. Toliko posuzování příslušníků této skupiny může být úkolem kriminální a n t h r o p o l o g i e.

Pokud se druhé skupiny týče, uvedl jsem již úvodem, jak statistika naznačuje vznik zločinů sem náležejících. K ní v první řadě přihlíží t. zv. s k o l a s o c i o l o g i c k á, když žádá, aby náležitou úpravou organisace lidské společnosti a humanitními institucemi nebyli jednotlivci sváděni k činnosti, odpovídající zločinu. V této skupině může také výchova se náležitě uplatnit, když dětem, především ovšem dětem opuštěným a spustlým, se poskytují nutné vědomosti a tím i možnost zajistiti sobě důstojnou existenci, když v nich vypěstována bude pevnost povahy a vůle a tím možnost ubrániti se příležitostnému svedení. Zdali ovšem pouze tímto prostředkem — jak J. L. de Lanessan míní — možno čeliti veškeré zločinnosti, jest ovšem otázka.

Lombrosova teorie vyvolala živý zájem, ne pouze u lékařů, anthropologů a psychologů, nýbrž v první řadě u právníků; vždyť by její uznání musilo vésti k úplnému převratu trestního právnictví, t. zv. směru klassického. Dle teorie té nebyl by zločinec, jsa svou přirozenou povahou k činu pohnut, za svůj čin zodpovědný. V očích Lombrosa a jeho stoupenců jest trest soudem přirčený jen pouhou pomstou dle zásady „oko za oko, zub za zub“, kdežto jednání společnosti proti zločincům pořádek rušícím by mělo záležeti v prosté obraně a ochraně, podobně jako proti choromyslným. Uvěznění má mítí úkol další činnost

zločince zameziti a musí dle toho u nenapravitelných osob býti stálé; naproti tomu není trest smrti odůvodněn,*) právě tak jako amnestie příležitostně udělována. Jest také lhotejno, zdali zločinec dílo dokonál, aneb jest-li zůstalo u pokusu nebo záměru. Společnost má povinnost další, nerozvážené činy jeho zameziti. Jest zcela nedostatečné a nemístné opatření, zločince z povolání 5, 10, 20krát potrestati trestem, odpovídajícím vykonanému činu a potom

*) Již mírné strany husitské, podobně Jiří z Poděbrad a čeští bratři atd., zavrhovali trest smrti a podobný názor zračí se v spisech Petra Chelčického.

mu ponechati opět volnost v své činnosti pokračovati, ačkoli jeho povaha prozrazuje, že toho nechce

a také soudce staré školy o tom jest přesvědčen. Kdežto trestní právo t. zv. klassického směru předpokládá volnost vůle zločincevy požaduje odplatu, t. j. potrestání dle spravedlnosti, připouští t. zv. pozitivistická škola na základě teorie Lombrosovy o závislosti jednání zločincova od jeho duševní a tělesné povahy dle zásad humanity jen ochranu společnosti prostředky nejmírnějšími, ale důslednými. V teorii stojí si obě strany ještě dosud dosti ostře proti sobě, (srv. install. řeč rektora prof. F. Störcha „o významu nyn. snah a směrů pozitivistických ve vědě práva trestního. Praha, 1904), ač staly se různé pokusy dohodovací a vyrovnávací. S jedné strany uznává se zodpovědnost za jednání u osob normálních, s druhé strany pozoruje se již dávno před Lombrosem směr přihlížeti k okolnostem, které zločin provázejí, nesvalovati zodpovědnost na osoby úplně nebo částečně nepřičetné, obmezovati trest smrti a tresty tělesné atd. Skutečně se povolává čím dále, tím častěji lékař a psychiatr na poradu, připouštějí se polehčující okolnosti, hledí se výchovně působiti atd. Obava před přepřelováním věznic a káznice a zvláště obava před případy neodůvodněného, t. j. na omylném podkladu provedeného obmezování svobody jednotlivců bude ovšem nadále příčinou odporu proti snahám pozitivistů. Pro zločince samy zůstane výsledek sporu bezvýznamný; neboť naše věznice rovnají se namnoze prostým humanitním ústavům, ba v mnohém stojí nad nimi; obmezování svobody pocituje vězeň jak internovaný a diskusse o tom, zdali lidská společnost má právo zbaviti se popravou člena nápravy neschopného a veřejně nebezpečného, musí býti připuštěna v době, kdy se tato společnost pokládá za opravdovou, z humanitních důvodů zabavňovati vněky,

ba i kastrací zameziti další rozplemenění jednotlivců, jak se v některých státech Severoamerických již děje. Ostatně není dnes kriminální anthropologii možno udati spolehlivé znaky zevní, dle kterých by bylo lze — nehledě k choromyslným a zřejmě slabomyslným — rozpoznati od osob normálních osoby, které by byly s to nějaký zločin vykonati. Naproti tomu může však anthropologické vyšetření potvrditi nález psychologickou cestou nabytý, když nachází celou řadu odchylek, které dají souditi na odchylný vývin centrálního nerstva a na odchylnou činnost duševní, ať si již známky ty nazýváme „anthropologické znaky zločinců“ nebo „znaky degenerační“ a ať se vysvětluje zločinnost atavismem, chorobou, choromyslností neb jinak. Na místo fysiognomiky, kterou si přál Lavater mítí mezi pomůckami právníckými a která dosud — nepopírejme — také při právníckém řízení dnešním, hlavně ovšem u porotců laiků, hraje jistou úlohu, nastupuje a to právem postupně čím dále tím více lékařský posudek o duševním stavu žalovaného, opřený o vyšetření tělesného stavu a eventuálně o řadu „degeneračních znaků“.

Menší praktický význam než teorie o zločinném člověku má teorie o v z t a z í c h g e n i á l n o s t í k c h o r o m y s l n o s t í. Také tato teorie má své kořeny v klassickém starověku. Již Aristoteles pravil,

že „mnozí lidé následkem mocného přívahu krve k hlavě se stanou básníky, proroky a Sibyllami; tak skládal Markus ze Syrakus v zachvatech choromyslnosti pěkné verše, ale postrádal při klidné myšl veškerého nadání básnického“. Na jiném místě opakuje, že bylo častěji pozorováno, že básníci, státníci a umělci byli